

Tarihi eserleri ve taşınmaz kültür mirası zenginliğiyle bilenen ülkemizde eserlerin korunması için yapılanlar dudak uçurtuyor. Vakıflar, Kültür Bakanlığı, belediyeler ellerindeki **tescilli kültür varlıkları** ni restorasyon adı altında geri dönüşü olmayan tahribatlara neden oluyor. Röleve, restitite projeleri yapılmadan geliş güzel ehli olmayan şirketlere verilen ihaleler neticesinde pek çok tarihi bina eski halini aratır boyutlara geldi. Çünkü restorasyon konusunda kurumlar ihaleyi uzmanlıklarına göre değil en düşük rakama göre veriyor. İhalelere baraj inşaatı yapan şirketler bile girebiliyor. Mesela Ayasofya Müzesi'nin türbe restorasyonlarını asıl işi çanta imalatı olan bir şirket almıştı.

Türkiye'de, tarihi binalarda 'koruma ve güçlendirme' adı altında yapılan restorasyonlar sırasında tarih adeta başka formatta tekrar yazılıyor. İşte bu 'restorasyon facialarına' birkaç örnek.

Kapı bel verdi

UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan **Sivas'taki Divriği Ulu Cami** bugüne kadar yapılan hatalı restorasyonların kurbanı oldu. Taş işlemeciliğinin en harika örneği olan 'Çarşı Kapı' yıllar önce yapılan yanlış müdahaleler neticesinde çökme tehlikesi yaşıyor. Kültür Bakanı Ertuğrul Günay, "Arka tarafta camiyi baştan başa çevreleyen betondan bir kuşak yapılmış. Bu yanlış uygulama camiye çok büyük baskı yapıyor. Mimari yapı bel verdi. Yanlış müdahaleler maalesef eseri bu duruma getirdi" diyor.

▣ 40 yıllık Sümela işkencesi

Trabzon'un simgelerinden biri sayılan 'Sümela Manastırı'nda 40 yıl süren ve 2007'de tamamlanan çalışmaların sonucunda manastırın duvarları betonla örüldü. Onarım çalışmalarında yerli taş yerine, Bayburt'tan kamyonlarla getirilen yontulmuş taş kullanıldı. Pencere önleri çimentoyle kaplandı. Dönemin Maçka Belediye Başkanı Ertuğrul Genç, manastırdaki çalışmalarda içerde hiçbir sanat tarihçisinin bulunmadığı açıklamasını yapmıştı.

Külliye içi Amerikan mutfak

Eskişehir'in Seyitgazi ilçesindeki Seyyid Battal Gazi Külliyesi, restorasyon sonrasında orijinal halinden çok farklı bir hale getirildi. Normalde mermer olan külliye sütunlarının yerine beton sütunlar inşa edildi. 1. Alaaddin Keykubat dönemine ait eserin içine, Amerikan tarzı mutfak ve modern tuvaletler yapıldı.

İznik'te beton kubbeler

Bursa Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nce 2007 yılında restorasyon kapsamına alınan İznik'teki Ayasofya Müzesi'nin restorasyon çalışmaları sırasında müzenin kubbelerinin onarımında harç kullanıldı ve eser üzerindeki tüm açıklıklara cam yerleştirildi. Vakıflar Müdürlüğü, yöneltilen sorulara "Evet betonla sıvandı ama üzeri horasan harçla derz yapılacak" cevabını vermişti.

Yenileme nasıl yapılmalı? Uzmanlar anlatıyor

Sorun ihale yönteminde

Aslı Özbay (Mimar / Restorasyon Uzmanı): Türkiye'de mimarlık alanındaki birçok konu gibi, restorasyon konuları da gerektiği gibi algılanamıyor. Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nin restorasyon projesinde mermer sütunların söküldüğü haberleri yanlış: O kolonlu bölüm asırlar önce, Yeniçeri İsyanları'ndan sonra yıktırılmış. Ama bu böyle diye, kolonları yeniden mermelerle yapma zorunluluğu yok! Burada temel sorun, ihale yöntemleri yüzünden, olması gerekenin çok altında

fiyatlarla restore edilen yapıların, sonunda 'ucuz etin yahnisi' görüntüsüyle karşımıza çıkması... Restorasyon süreçlerinde kamu kurumları yapılanları gerektiği gibi denetleyemiyor. Projelerin mimarları, zaten bütünüyle uygulama sürecinin dışında tutuluyorlar ve hiç denetleyemiyorlar. Sonunda iş müteahhidin insafına kalıyor. Seyyid Gazi gibi birçok yapının başına bu geliyor.

Uzman eleman çok az

Kerem Erginođlu (yüksek mimar): Maalesef Türkiye'de bu konuda iyi yetişmiş eleman sayısı az. İyi bir restorasyon yapabilmek için, yapılmış olan yapıyı iyi analiz edebilmek gerekiyor. Yapının yapım tekniğini ya da yok olmuşsa yapılış tekniğini bilmek gerekiyor. Bu bilgi üzerine mimarın tasarımını oluşturması gerekir. Yapının bir müze yapı olması ya da aynı işlevini devam ettirmesi durumunda göz ardı edilemeyecek önemli bir konu yapının ayakta kalabilmesini sağlama sorumluluğu... Tıpkı Mimar Sinan'ın Ayasofya'ya eklemiş olduğu taş payandalar gibi... Şayet bu payandalar yapılmısaydı Ayasofya'yı bugün ayakta göremezdik.

'ihya' etmeye odaklı

Prof. Aykut Köksal (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi): En büyük sorumluluk, Vakıflar'ın yönetimine ait. Bunun pek çok nedeni var: 'Koruma'nın yanlış kavramsal tanımı, bilgi eksiklikleri, tümüyle ters çalışan yani önce yükleniciyi belirleyen, daha sonra da ona restorasyon projesi yaptıran prosedürler, restorasyon uzmanlık eğitimlerinin zayıflığı, uygulamaya ve denetime ilişkin temel etik sorunlar ve son olarak da eserden önce yükleniciyi korumaya odaklanmış çarpık bir sistem.

Ne var ki, bunlardan da önce, mevcut hâkim zihniyet, doğru bir korumacılığın önündeki en büyük engel. Vakıflar'ın bir kurum olarak varoluğu, öncelikle 'ihya' etmeye odaklıdır, halbuki doğru bir restorasyon, çoğu kez 'ihya' taleplerinin sınırlandırılmasını gerekli kılar.

Tabii bütün bunlara bir de duyarsızlığı eklemek lazım. 1999 depreminden sonra Mimar Sinan'ın Fındıklı'daki Molla Çelebi Camii'nin minaresi sökülüp yeniden yapıldı. Sökülen minare hafif konik geometrisiyle zarif bir profile sahipti. Bunun yerine yapılan minare ise tüm oran ve ölçüleri bozulmuş olarak düz bir silindir gibi yükseliyor. İstanbul'un göbeğinde, Mimar Sinan'ın kendi adını taşıyan bir üniversitenin yanı başındaki camisinin başına bu geliyorsa, Seyitgazi'deki külliye ucuz kurtulmuş bile diyebiliriz.

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1059128&CategoryID=77>